

IMPROVING THE MANAGEMENT ACTIVITIES OF EDUCATIONAL INSTITUTION LEADERS BASED ON INTERNATIONAL REQUIREMENTS

Makhmudova Sh.R.

Tutor, Faculty of Natural Sciences,
Chirchik State Pedagogical University
soiramahmudova9@gmail.com

Abstract

This article presents information on improving the management activities of leaders of educational institutions based on international requirements and analyzing the achieved outcomes. The effectiveness of leaders' managerial activities is discussed, with particular attention given to foreign experience, international standards, and the organizational and managerial practices required for achieving high performance in educational institutions. The study provides explanations of managerial approaches that enable leaders to ensure effective governance and sustainable development within educational organizations.

Keywords: Educational management, leadership competencies, international requirements, liberal management, democratic management, authoritarian management, UNESCO.

XALQARO TALABLAR ASOSIDA TA'LIM MUASSASALARI RAHBARLARINING BOSHQARUV FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.

Maxmudova Sh. R.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Tabiiy fanlar fakulteti tyutori.
soiramahmudova9@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada xalqaro talablar asosida ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirish va natijalarni tahlil qilish haqida ma'lumotlar keltirilgan. Rahbarlarning boshqaruv faoliyati samaradorligi haqida so'z yuritilib, unda xorij tajribalari, xalqaro ta'lablar va ta'lim muassasalarida yuqori natijalarga erishishlari uchun rahbarning tashkiliy boshqaruv holatlariga izoh beriladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim menejmenti, liderlik kompetensiyalari, xalqaro talablar, liberal boshqaruv, demokratik boshqaruv, avtoritar boshqaruv, UNESCO .

Аннотация:

В данной статье приведена информация о совершенствовании управленческой деятельности руководителей образовательных учреждений и анализе результатов на основе международных требований. Раскрывается эффективность управленческой деятельности руководителей, рассматриваются зарубежный опыт, международные стандарты и даются пояснения к организационно-управленческим аспектам, необходимым для достижения высоких результатов в образовательных организациях.

Ключевые слова: Управление образованием, лидерские компетенции, международные требования, либеральное управление, демократическое управление, авторитарное управление, UNESCO.

KIRISH

Ta'limda menijment tushunchasi ta'lim-tarbiyaning rivojlanishini, talabalar va o'quvchilarning yuqori bilim, salohiyat, natijalarga erishishlarini va ularning shaxsiy rivojlanishlarini ta'minlashda yangicha yondashuv ahamiyatiga ega. Ta'lim muassasalarini boshqarish bugungi kunda nafaqat ma'muriy jarayonlarni tartibga solish, balki ta'lim sifatini oshirish, pedagoglar faoliyatini rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va o'quvchilar, talabalarni shaxsiy rivojlanishini ta'minlash kabi kompleks vazifalarni ham o'z ichiga oladi.

Jahon banki, UNESCO, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlar tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, maktab va OTM rahbarining boshqaruv salohiyati o'quvchilar natijalariga **30–40%** gacha bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu rahbar shaxsining faolligi, strategik qaror qabul qilish qobiliyati va jamoani boshqara olish salohiyati ta'lim sifati bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi.

So'ngi yillarda O'zbekistonda ham ta'lim muassasalarini boshqarish sohasida katta islohotlar olib borilmoqda.

Xususan:

- **ISO 21001:2018** — ta'lim tashkilotlari uchun boshqaruv standarti joriy etilmoqda;
- **UNESCO School Leadership Framework** asosida rahbarlar tayyorlash dasturlari yaratilmoqda;
- rahbarlar uchun **sertifikatlash tizimi** yo'lga qo'yildi;
- **“Raqqamli maktab”** konsepsiyasi asosida boshqaruv jarayonlarini elektronlashtirish ishlari amalga oshirilmoqda.

Bu islohotlar esa rahbarlik kompetensiyalarining xalqaro talablarga mos ravishda takomillashuvi zarurligini anglatadi. “Yangi O'zbekiston” siyosatida ta'lim tashkilotlarini oqilona boshqarish juda muhim va dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi, bunda zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishda samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyatlidir. Jumladan ta'lim muassasalari rahbarlarini o'qitish, ma'lakasini oshirish va zamonaviy, rivojlangan xorij mamalakatlarining tajribalarini o'rgatish keng yo'lga qo'yilmoqda. Yaqin yillarda yurtimizda ta'lim muassasalarida rahbarlik lavozimlarida ishlaydigan xodimlar maxsus ma'laka oshirish kurslarida o'qib, sertifikatlarni qo'lga kiritgan bo'lishlari ta'lab qilinmoqda. Bu esa boshqaruv faoliyati uchun yetarlicha bilim kerakligini nazarda tutadi.

Ta'lim tizimining raqobatbardoshligi mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Jahonning yetakchi xalqaro tashkilotlari – UNESCO, OECD, ISO kabi strukturalar ta'lim muassasalari boshqaruviga yangicha yondashuvlarni taklif qiladi. Bu yondashuvlarda ta'lim muassasasi rahbari nafaqat ma'muriy boshqaruvchi, balki pedagogik lider,

innovator, raqamli transformatsiya tashkilotchisi sifatida qaraladi. Shu sababli ta'lim muassasalari rahbarlariga qo'yiladigan xalqaro talablarni o'rganish va milliy tizimga moslashtirish dolzarbdir.

Bugungi zamon talablariga ko'ra ta'lim muassasalarini boshqarish aslida murakkab jarayon hisoblanadi.

Ta'lim muassasalarini boshqarishda asosan quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish lozim.

- Boshqaruvning maqsad va vazifalarini to'g'ri tanlash;
- An'anaviy ta'lim sifatini nazorat qilish va yangi innovatsion loyihalarni qo'llash;
- Shu kunga qadar erishilgan yutuqlari o'rganib chiqish va uni tahlil qilish;
- Malakali xodimlar tayyorlash muammosini hal etish;
- Ta'lim va tarbiya darajasini oshirishning zamonaviy usullarini ishlab chiqib, joriy qilish;
- Ta'limda xorij tajribasini o'rganish va foydali jihatlarni hayotga tadbiq qilish;
- Istiqboldagi ishlarni rejalashtirish;
- Jamiyatimizda tubdan isloh qilingan ta'lim tizimini yaratish muhim.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ta'lim menejmentida yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini, interfaol metodlarni o'quv jarayoniga joriy etish ko'lamini kengaytirish, bu yo'nalishda ilg'or tajribalarni tatbiq qilish davr talabidir. Ta'lim menejmentida bugungi kunda uch asosiy ilmiy konsepsiya e'tirof etiladi.

1. Bass va Avolio nazariyasi

Ta'lim rahbari sifatida transformatsion lider:

- ruhlantiradi,
- kelajak manzarasini yaratadi,
- ijodkorlikni rag'batlantiradi,
- jamoa bilan ishonch asosida ishlaydi.

Dunyo bo'yicha eng samarali ta'lim tizimlari (Finlandiya, Kanada, Singapur) aynan shu modelga asoslanadi.

2. Raqamli liderlik Sheninger modeli

Zamonaviy rahbar quyidagi kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur:

- raqamli strategiyani boshqarish;
- ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish (data-driven management);
- sun'iy intellektdan foydalanish;
- ta'lim jarayonlarini digitallashtirish;
- onlayn nazorat va monitoringni yo'lga qo'yish.

3. Inkluziv boshqaruv modeli (UNESCO 2020) Rahbar:

- imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun qulay sharoit yaratadi;
- tenglik, adolat va inklyuziyaga amal qiladi;
- sog'lom muhitni ta'minlaydi. Bu model bugungi xalqaro reytinglarda asosiy mezonlardan biridir.

Dunyo retingini o'rganish jarayonida xalqaro standartlar va normativ-huquqiy hujjatlar tahlili qilindi va UNESCO School Leadership Framework, OECD Effective School Leadership kabi asosiy manbalar kontent-analiz metodi yordamida o'rganildi. Shuningdek, ta'limni boshqarish bo'yicha xorijiy davlatlar tajribasi – Finlandiya, Singapur, Janubiy Koreya, AQSH, Kanada maktab boshqaruvi tizimlari qiyosiy tahlil qilindi. Tizimli yondashuv orqali rahbar kompetensiyalarining umumiy va maxsus jihatlari aniqlab chiqildi. Bu taxlillar shuni ko'rsatadiki Finlandiya tajribasida

- Rahbarlar o'qituvchilik tajribasi asosida tanlanadi.
- Avtoritar boshqaruv yo'q, faqat demokratik va hamkorlikka asoslangan boshqaruv.
- Jamoaviy qaror qabul qilish 80% gacha.

Singapur modelida esa

- Rahbarlar uchun National Institute of Education tomonidan 2 yillik yuqori darajali rahbarlik kurslari mavjud.
- Har bir rahbar yiliga kamida 100 soat malaka oshirishga majbur.
- Maktablar uchun "liderlik zaxirasi" tizimi mavjud.

Janubiy Koreya tajribasi

- Raqamli boshqaruv 90% dan ortiq joriy etilgan.
- Har bir rahbar “ICT kompetensiya sertifikat”ga ega bo‘lishi shart.

Bu davlatlardagi tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ta’lim sifatini oshirish uchun birinchi navbatda rahbar sifatini oshirish zarur.

NATIJALAR TAHLILI

M.M.Ganiyev, M.Najmitdinov, M.M.Yusupov, X.X Jumayev, M.Rasulxo‘jayevalarning O‘zbekistonda sohaga doir o‘tkazgan tadqiqotlari natijasiga ko‘ra quyidagilarni taqdim etishgan.

Asosiy muammolar:

- rahbarlarda strategik boshqaruv ko‘nikmalari sust;
- raqamli texnologiyalarni bilish past;
- liderlik kompetensiyalari yetarli emas;
- ijodkorlikdan yiroqlik va konservativ yondashuv;
- demokratik boshqaruvning kam qo‘llanishi;
- xodimlar bilan muloqot madaniyati pastligi;
- innovatsion g‘oyalarni qo‘llash darajasi past.

Bu muammolar xalqaro tashkilotlar tomonidan “boshqaruv kapitalining yetishmasligi” deb baholanadi.

Taklif va tavsiyalar

1. Rahbarlarni xalqaro sertifikatlash tizimiga o‘tkazish
ISO 21001, UNESCO, OECD standartlari asosida.
2. Raqamli liderlik bo‘yicha maxsus o‘quv dasturlari
 - Data analytics
 - Artificial Intelligence in Education
 - Learning Management Systems (LMS)
3. Motivatsiya tizimini takomillashtirish
 - moddiy rag‘bat
 - nomoddiy rag‘bat
 - xodimlarni muntazam ruhiyatini ko‘tarish

4. Strategik rejalashtirish madaniyatini joriy etish

5. Ochiq boshqaruvga o'tish

XULOSA

Xalqaro talablar asosida ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirish — ta'lim sifati, o'quvchilar natijasi va jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishning eng muhim kafolatlaridan biridir.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki: samarali boshqaruv bo'lmasa, ta'lim sifatining 40% ga yaqini yo'qoladi, rahbar kompetensiyalarining rivojlanganligi maktab muvaffaqiyatining asosiy omilidir, xalqaro standartlar asosida tayyorlangan rahbarlar boshqaruvida ta'lim muassasasining reytingi keskin o'sadi.

Shunday ekan, O'zbekiston ta'lim rahbarlarini xalqaro model asosida tayyorlash — dolzarb emas, balki **strategik zaruriyat**dir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. M.M.Yusupov-Ta'lim tashkilotini boshqarishning zamonaviy modellari – “APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN THE PUBLIC CIVIL SERVICE” Conference -2023.-b187-191

2. Jumayev.X.X. Boshqaruvning xorijiy modellari va o'ziga xos tamoyillari- CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND INNOVATION -2024. -B.66-69

3. M.Rasulhujayeva. Ta'lim jarayonini boshqarishning xorijiy tajribalari paradigmalari- Qo'qon universiteti xabarnomasi. -B178-182

4. <http://edu.uz> – O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Internet manba.